

**ΚΑΠΟΤΕ... ΣΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ– Οι μασκαράδες, η 25η Μαρτίου και
“τα καουτσούκια”**

Είναι πραγματικά δύσκολο να θυμηθεί κανείς καλύτερη γιορτή των Αποκριών από εκείνη που ζούσαμε ως παιδιά στην Κάνιανη. Μπορεί τα Καρναβάλια του Ρίου και της Πάτρας να φημίζονται για την άψογη διοργάνωσή τους και τις πολύχρωμες φαντασμαγορικές μουσικές παρελάσεις τους, με το μελετημένο συντονισμό και την ομοιογένεια στην εμφάνιση επικρατεί, αλλά ο αυθορμητισμός και η «ψυχή» που υπήρχε στη δική μας εποχή, δε θα μπορούσε να μπει σε κανένα οργανωτικό καλούπι και σε κανένα ψυχαγωγικό πρόγραμμα. Δεν ήταν μόνο τρεις μέρες η γιορτή, από το Σάββατο δηλαδή έως την Καθαρά Δευτέρα. Το αποκορύφωμα ήταν τότε. Όλη την εβδομάδα πριν την Κυριακή της Τυρινής, το χωριό, τα δέντρα, οι δρόμοι στολιζόντουσαν με σερπαντίνες. Στολισμός αυτοσχέδιος, χωρίς καμία επιμέλεια, αποκλειστικά από εμάς τους πιτσιρικάδες που παίζαμε με τα ρολά από σερπαντίνες. Τα φυσούσαμε εσωτερικά για να τις βλέπουμε να ξεδιπλώνονται σα δακτυλίδια, σα σπινάλ, και στη συνέχεια στολίζαμε ότι τύχαινε να δούμε μπροστά μας, δέντρα, θάμνους, φράχτες, οτιδήποτε.

Δεν υπήρχαν τότε αποκριάτικα κοστούμια και αυτό ήταν όλη η μαγεία της γιορτής. Η αμφίεση του “μασκαρά” (του μετέχοντα στην αποκριάτικη γιορτή) έπρεπε να είναι αυτοσχέδια και αποτελεσματική: να μην μπορούσε ν’ αποκαλυφθεί ο μεταμφιεσμένος. Ακολουθώντας χωρίς να το ξέρουμε μια αρχέγονη παράδοση όπου επικρατούσε η εμμονή ικανοποίησης του γενετήσιου ενστίκτου με απώτερο σκοπό την αναπαραγωγή (βλ. “αποκριάτικα” τραγούδια και τα επακόλουθα), γινόμασταν ακούσια ο διονυσιακός χορός μιας σύγχρονης δραματουργίας. Μόνο που στο δικό μας - μη πρωταγωνιστικό - ρόλο δεν υπήρχε η απόλαυση του διονυσιασμού, με τα ξέφρενα φαγοπότια, τη μέθη και τους χορούς μέχρι πρωίας που μαθαίνουμε ότι γεύονταν οι μεγαλύτεροι (ασφαλώς σε άλλες περιοχές γιατί δε θυμάμαι κάτι τέτοιο στα μέρη μας).

Καλύτερος μασκαράς ήταν ο εφευρετικότερος και ο δυσκολότερος στο να αποκαλυφθεί. Έτσι, ανοίγαμε τα μπαούλα να βρούμε ότι πιο σπάνιο και παράξενο υπήρχε, καμουφλαριζόμασταν ώστε να προξενούμε εύστοχα την εύλογη απορία («τώρα εσύ ποιος να είσαι;») και ξεχυνόμασταν μπουλούκια από σπίτι σε σπίτι («άνοιξε θεια, ήρθαμε») που μας υποδέχονταν πάντοτε καλόβολα. Το κέρασμα ήταν συνήθως καρύδια, ξερά σύκα και λουκούμια. Και το μεγαλύτερο μερίδιο το λάβαινε ο λιγότερο αναγνωρίσιμος μέχρι να ανακράξουν κάποια στιγμή οι οικοδεσπότες «α ρε μπαγάσα, σ' έπιασα! Ο τάδε είσαι!» Μετά φεύγαμε για άλλο σπίτι όπου ο τρελός μας θίασος έπαιζε πάντα την ίδια παράσταση. Κάποιες σπάνιες φορές μας ακολουθούσαν και αρκετά μεγαλύτεροι, και τότε το γλέντι περνούσε σε άλλη διάταση. Δε θα ξεχάσω κάποια φορά που στο μπουλούκι μας είχε προστεθεί και το ζεύγος Π. Γαλάνη (ίσως να ήταν και άλλοι που δε θυμάμαι) και η πορεία μας είχε πάρει μοναδική τροπή, να κοντοστεκόμαστε καταμεσής στο δρόμο, να χορεύουμε, να τραγουδάμε και να μας ακολουθούν όλο και περισσότεροι (ο Γιάννης ο Παπαναγιώτου και η Βάσω ντύθηκαν άρον άρον να ενσωματωθούν μαζί μας καθώς χορεύαμε έξω απ' το σπίτι τους).

Καθώς οι Απόκριες είναι χρονικά πάντα κοντά στον εορτασμό της 25ης Μαρτίου, πριν καλά-καλά συνέλθουμε από την αποκριάτικη ζάλη, άρχιζε η προετοιμασία για τον εορτασμό της εθνικής μας εορτής. Την εορτάσιμη ημέρα, στοιχισμένοι σε τριάδες όλα τα παιδιά του σχολείου με σημαιοφόρο το ψηλότερο αγόρι και όχι τον καλύτερο μαθητή, ξεκινούσαμε από το σχολείο για τους Αγ. Αποστόλους να δοξάσουμε τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου. Μετά τον καθιερωμένο εκκλησιασμό γινόταν μια μοναδική γιορτή στο χώρο του σχολείου, την οποία προετοιμάζαμε από καιρό. Η γιορτή άρχιζε με το λόγο του δασκάλου, ακολουθούσε η απαγγελία ποιημάτων και τελείωνε με σκετς από τον εθνικό μας βίο. Ντυμένοι τα αγόρια με φουστανέλες και τα κορίτσια με σεγκούνια - όλα τους αυθεντικά που δανειζόμασταν για το σκοπό αυτό - συμμετείχαμε σε μια σπάνια παράσταση. Από τις απαγγελίες ποιημάτων ξεχώριζε "Ο Ματρόζος" του Γ. Στρατήγη, ένα μοναδικό ποίημα 19 στροφών

και 114 στίχων που απήγγειλε πάντα ο καλύτερος μαθητής της τελευταίας τάξης. Μια ανάλογη γιορτή με σκετσ και ποιήματα, (μη εθνικού περιεχομένου βέβαια) γινόταν και στο τέλος κάθε χρονικής χρονιάς, αλλά στα δικά μου σχολικά χρόνια μόλις είχε καταργηθεί.

Ήταν πραγματικά μοναδικής έμπνευσης η κατασκευή της σκηνής, με δύο μεγάλα άσπρα σεντόνια για αυλαία και το δάσκαλο σε ρόλο σκηνοθέτη, τεχνικό, φροντιστή και υποβολέα. Οι πρόβες για την παράσταση γινόντουσαν περίπου δύο εβδομάδες πριν τον εορτασμό και πάντα τις απογευματινές ώρες, ώστε να μη χαθούν ώρες διδασκαλίας. Ο δάσκαλος αναγκαζόταν να πάει σπίτι του και να γυρίζει ξανά αργότερα για τις πρόβες, κάνοντας ολόκληρα χιλιόμετρα από τη Μαριολάτα που έμενε, χωρίς καμία αποζημίωση για το χρόνο που διέθετε και χωρίς καμία διάθεση (ή και δυνατότητα) να αντιδράσει. Κι εμείς τα παιδιά, εκείνο το διάστημα δεν είχαμε μόνο το διάβασμα αλλά και την εκμάθηση του ρόλου μας ή του ποιήματος που θα απαγγέλαμε. Άξιζε όμως τόσο εκείνη η κούραση, που όταν κατά τα τελευταία χρόνια η γιορτή σταμάτησε (προφανώς ελλείψει παιδιών), η περίοδος της 25ης Μαρτίου έχασε όλο της το ενδιαφέρον.

Αυτό όμως που έδινε άλλη μαγεία στην εθνική μας εορτή ήταν "τα καουτσούκια" όπως τα λέγαμε, που δεν ήταν τίποτε άλλο από παλιά ελαστικά και γενικότερα σιδηρόπλαστικό καιγόταν. Μέσα από ένα σπάνιο έθιμο της περιοχής, αναβίωνε η λειτουργία των αρχαίων φρυκτοριών, των ψηλών εκείνων - σαν πύργοι - κατασκευών, που μέσω της φωτιάς χρησιμοποιούσαν για την αποστολή εξαιρετικά σημαντικών ειδήσεων. Ήταν κατασκευασμένες σε τέτοια σημεία ώστε η φωτιά που θα άναβαν στην κορυφή τους να φαίνεται από πολύ μεγάλη απόσταση. Η φωτιά σήμαινε ένα συγκεκριμένο κάθε φορά συμβάν και ανάβοντας διαδοχικά τις φρυκτορίες από περιοχή σε περιοχή μεταδιδόταν σε όλη την επικράτεια το μήνυμα που ο λαός περίμενε. Με αυτό τον τρόπο μάθαμε ότι διαδόθηκε και η ελληνική επανάσταση, με φωτιές που άναψαν οι οπλαρχηγοί κατά τόπους, σε επιλεγμένα σημεία των βουνών ώστε να είναι ορατές από πολύ μακριά.

Εις ανάμνηση αυτού του γεγονότος καθιερώθηκε και το συγκεκριμένο έθιμο την ημέρα της 25ης Μαρτίου. Αρκετές μέρες πριν μαζεύαμε από τα σκουπίδια ότι πλαστικό μπορούσε να καεί, γεμίζοντας αμέτρητα τσουβάλια άχρηστου υλικού για τη μεγάλη ημέρα της φωτιάς. Πόσο σοφοί ήταν τελικά οι προγονοί μας! Θα φανταζόταν κανείς καλύτερο τρόπο απαλλαγής από τόσο σκουπιδαριό; "Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα" λέει ο λαός μας και η οξύνοια των προγόνων μας δεν άργησε να αντιληφθεί τη χρησιμότητα του εθίμου. Κάποια φορά αφοσιωμένος τόσο με την περισυλλογή του πολύτιμου υλικού πέφτω πάνω στο δάσκαλο. «Τι κάνεις βρε εδώ;» Μαζεύω κουτσούκια". «Μάζευε, μάζευε, θα σου δώσουν να φας». Και την άλλη μέρα, «Καουτσούκια είδα χθες μάζεψες μπόλικά, για να δω σήμερα τι έμαθες». Όμως το ήξερα από καιρό το κόλπο της βραδινής επανάληψης ώστε να τη βγάλω την επομένη καθαρή.

Η καύση γινόταν λίγο πιο πάνω από το σπίτι μου, στο ξέφωτο αριστερά της "άσπρης γαλαρίας" για να μπορούν να μας βλέπουν από τα γύρω χωριά. Κάθε χωριό προσπαθούσε να έχει τη δυνατότερη φωτιά, συνεπώς απαιτούταν και το ανάλογο καύσιμο υλικό. Όταν νύχτωνε για τα καλά, μαζεμένοι όλοι εμείς οι μικροί ρακοσυλλέκτες απολαμβάναμε τους καρπούς της δράσης μας έχοντας αφήσει τα ηνία στους μεγαλύτερους για το άναμμα, τη διευθέτηση και το σβήσιμο της φωτιάς. Αλλά δεν ήμασταν μόνο παιδιά, σχεδόν όλο το χωριό μαζευόταν σε αυτή την περίεργη γιορτή, φέρνοντας μαζί τους οι μεγαλύτεροι και λίγο κρασάκι για να ζεσταθούν ("για το καλό" όπως λέγανε). Και σε λίγο άκουγες, «να, άναψε κι ο Μπράλος»... «να, άναψαν και τα Καστέλια»... «να, άναψε και η Γραβιά!». Και εφόσον είχαν περάσει ώρες ολόκληρες με αστεία και πειράγματα προσπαθώντας να ζεσταθούμε γύρω από το πύρινο θεριό (γιατί "Μάρτης - γδάρτης" καθώς λένε) και το κρασί για τους μεγάλους είχε τελειώσει, παίρναμε τον κατήφορο, προσγειωμένοι ξαφνικά απ' τους γονείς μας στη σκληρή πραγματικότητα: «άντε να κοιμηθείτε, αύριο έχει σχολείο!».

Συνεχίζεται.....

26-3-2022